

elképzelések, az adott pillanatban, nem voltak irreálisak”, megértve mégis azt, hogy a kortársak egy része remélte bekövetkeztét, akkor is jobban figyelembe kellett volna venni hirdetőinek, hogy csak az egyik lehetőségről, s nem bizonyosságról van szó. Mert amíg a világorradalom elmaradása az orosz forradalmat „csak” veszélyeztette, a magyar proletárforradalom számára már végzetten fenyegetett. A Tanácsköztársaságnak így nem maradt alternatívája, s nem véletlen, hogy leveretése után egyes vezetői — persze a hibákat kiküszöbölve — kedvező nemzetközi feltételek közötti egyszerű megismétlődésére számítottak.

A szakszervezeti mozgalmak, bérharcok kiemelt, részletes és érdekes bemutatása, amely alkalmat ad olyan problémák jelzésére, mint az 1919-es proletárdiktatúra belső, rejtett pluralitása, sajnos elveszi a teret a politikatörténeti vonulattól. Különösen a történelmi személyiségek vallják ennek kárát, akik aktív szereplésük kezdetén bukkannak fel, s hatalmi pozícióik elhagyásával el is tűnnek szemünk elől, közben is csak cselekszenek, de nem jellemeztetnek.

Kende János összefoglalása a belpolitikai események rajzában, vagyis fő vonulataiban jó arányérzékkel ismerteti a három sík, a hatalom birtokosainak, maguknak a munkásoknak (e kettő között még a Tanácsköztársaság idején is különbséget téve) és az ellenforradalom szervezőinek lépéseit. Az egyenes vonalú perspektíva helyett végül megkapjuk azt a dinamikus játékteret, amelyben Magyarország története 1918—1919-ben lejátszódhatott, s amelyben a rendkívül nehéz körülmények ellenére oly sok eredmény realizálása sikerült. (*Gondolat.*)

GERGELY ANDRÁS

LÓRÁNT ZSUZSA: CSALÁD